

**Diakonie &
Parochie**

**Diaconie en
sacramenten**

Jaargang 19, nummer 1, 2006

je naaste als jezelf

DIAKONIE EN PAROCHIE

Wat is dit voor een tijdschrift?

Prijs van dit
nummer € 4,50
exclusief porto

Onder **DIACONIE** verstaan we:

- * allerlei manieren waarop
- * groepen christenen (waaronder parochies)
- * zich solidariseren met mensen in nood
- * of werken aan het oplossen van maatschappelijke problemen.

DIAKONIE & PAROCHIE is een tijdschrift dat speciaal naar parochies kijkt. Het wil de lezers ervan helpen parochies te doen uitgroeien tot meer diaconale gemeenschappen.

DIAKONIE & PAROCHIE is een uitgave van het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad. Het verschijnt vier keer per jaar.

Abonnementsprijs € 13,25 p.j., losse nummers: € 4,50 excl. porto.

Voor abonnementen en bestellingen:

Postbus 13049, 3507 LA Utrecht,

tel: (030) 232 69 09, fax (030) 230 70 99

e-mail: bestel@rkk.nl

Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij schriftelijk wordt opgezegd voor 1 november.

Een nieuw uiterlijk

Diakonie & Parochie heeft een nieuw omslag en logo gekregen om duidelijk te maken dat dit blad een van de projecten is van de Diaconale Alliantie. De Diaconale Alliantie bestaat uit het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad, Actioma, Justitia et Pax en DISK-Arbeidspastoraat. Projecten van de Diaconale Alliantie zijn de website www.rkdiaconie.nl en een project ter bevordering van vorming en toerusting van diaconale vrijwilligers in de parochies. Diakonie & Parochie is het derde project.

Vandaar dat op dit nieuwe omslag het logo, motto, kleuren en lettertype er hetzelfde uitzien als het logo van de Diaconale Alliantie en de website www.rkdiaconie.nl.

Aan dit nummer van Diaconie & Parochie werkten mee: Erik Borgman, George Brink, John Brohm, Hub Crijns, Wim Tobé, Jan van der Zandt m.s.c., Esther van der Panne (eindredactie). Productie: Actioma, Den Bosch. Print: CirCum Print, Cuijk. Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit dit tijdschrift wordt op prijs gesteld, mits de bron wordt vermeld. Uitgezonderd zijn foto's, gedichten en cartoons. ISSN 0922-9647 www.actioma.nl

DIACONIE EN SACRAMENTEN

John Brohm

In mijn Nijmeegse studietijd omschreef professor Edward Schillebeeckx een sacrament als een 'teken van Godsontmoeting in woord en gebaar op belangrijke momenten van ons leven'. Van hem mochten dat er meer zijn dan de levensmomenten die verbonden zijn met de welbekende zeven sacramenten. Er ontspoon zich toen een gesprek, waarin we brainstormden over de levensmomenten die daarvoor in aanmerking kwamen: het verlaten van de ouderlijke woning, het beëindigen van een loopbaan, in de WAO of de bijstand terechtkomen, scheiden en opnieuw een partner vinden, emigreren, het aanvaarden van een nieuwe werkring. Zouden die momenten ook tekenen van Godsontmoeting kunnen zijn, in woord en gebaar? Ter plaatse verzonnen wij daar toen nieuwe ritens bij.

Aanstekelijke liturgie

Ik herinner mij ook een boekje van Gerard Lukken uit 1984, 'Geen leven zonder rituelen.' Hij maakt zich daarin zorgen over de privatisering van rituelen en met name van de liturgie: 'We hebben te maken met een liturgie die zich terugtrekt uit het maatschappelijke leven en wordt tot een aparte sector van ons leven, die zich slechts zondags of in het weekend of op zeer bepaalde momenten afspeelt, die zich beperkt tot de privé-sfeer en die is afgescheiden en afgesneden van het verdere leven.' Lukken pleit voor een multifunctionele liturgie, voor een liturgie die voor hen die eraan deelnemen relevant is, in alle situaties in hun leven en bij de fundamentele vragen en problemen die hen bezighouden. De christelijke liturgie heeft meer te betekenen (ook maatschappe-

lijk), naarmate zij in staat is de band met het werkelijke leven te bewaren en tot uitdrukking te brengen, en stukken weg van het leven hoopvoller en begaanbaarder te maken. De christelijke liturgie zal weer aanstekelijk moeten werken, meent Lukken.

Sacramenten zijn niet alleen een teken van Gods goedheid en genade. Ze 'veroorzaken' die ook, merkbaar, voelbaar, zichtbaar.

Ko Joosse

Diaconie

In het nieuwe oecumenische handboek voor diaconie vinden we de volgende omschrijving van diaconie: 'Onder diaconie verstaan we het handelen vanuit en door de parochie en andere door het evangelie geïnspireerde groepen en bewegingen, dat gericht is op het voorkomen, opheffen, verminderen dan wel mee uithouden van lijden en sociaal-maatschappelijke nood van individuen en van groepen van mensen, en op het scheppen van rechtvaardige verhoudingen in kerk en samenleving.'

Parochiële diaconie is dan dat diaconale handelen dat in officieel beleid door de parochie wordt georganiseerd ten behoeve van noodlijdenden in en buiten de parochie.

Hulp op onze levensweg

Raak ons aan

Eeuwige, onze God,
raak onze ogen aan
dat wij mogen zien,
raak onze oren aan
dat wij mogen horen,
raak onze mond aan
dat wij uw boodschap doorgeven,
raak onze handen aan
dat zij gul geven,
raak ons hart aan
en doe ons Uw liefde voelen,
raak ons leven aan
dat het vol mag zijn
van Uw heilige Geest.

In dit nummer van Diaconie & Parochie willen we ons beperken tot de zeven sacramenten van de rooms-katholieke kerk en hun diaconale dimensie. In de uitvoering en beleving van deze sacramenten, en in de activiteiten eromheen gaat het ook om het voorkomen, opheffen en uithouden van menselijk lijden. Vaak zijn sacramenten zo hulp op onze levensweg.

John Brohm is staffunctionaris diaconie bij de Diocesane Pastorale Dienstverlening in het Aartsbisdom Utrecht.

Genoemde literatuur:

E.Schillebeeckx, *Christus sacrament van Gods ontmoeting*. Nelissen, 1959.

G.Lukken, *Geen leven zonder rituelen*, Ambo 1984 (pagina 68 e.v.).

SACRAMENTEN ALS DIACONIE

'Zeven sacramenten. Niet zeven rituelen met vooral binnenkerkelijke betekenis, maar zeven manieren om de wereld te zien en het menselijk leven te plaatsen in het licht van God.'

Erik Borgman

Mensen in onze streken zijn geneigd over religie te denken als 'geestelijk leven'. Maar religie leidt veelal een uiterst lichamelijk leven. Religie is buigen en dansen, je kwaad maken of extatisch vrolijk zijn, je besprenkelen met bloed of met water en een heilig voorwerp aanraken. Het is je op een bepaalde manier kleden of een hoofddoek omslaan.

Het christendom lijkt vaak erg vergeestelijkt. Maar het lichaam staat juist in het christendom zeer centraal. Allereerst het lichaam van Jezus de Christus en de geschiedenis van lijden en ondergang, maar evenzeer opstanding en verheerlijking die dit lichaam doormaakt. Vervolgens ook de andere lichamen: 'Wat jullie aan de minsten van mijn broeders en zusters gedaan hebben, dat hebben jullie aan mij gedaan, zegt Jezus in Matteüs 25.

God liefhebben en je naaste liefhebben: dat zijn geen twee geboden, dat is één gebod. We hebben naar christelijke overtuiging God lief door Gods beeld in anderen en in onszelf te eren.

Breken en delen

God is mensen nabij gekomen in het kwetsbare en gekwetste lichaam van Jezus. Jezus is ons nabij in degenen die hij 'de minsten van mijn broeders en zusters' noemt, de kwetsbare en gekwetsten zoals hij. Hij is onder ons aanwezig in de zorgzaamheid die mensen juist voor hen hebben. En hij is naar katholieke overtuiging in het bijzonder aanwezig in zeven sacramenten. Niet zeven rituelen met vooral binnenkerkelijke betekenis, maar zeven manieren om de wereld te zien en het menselijk leven te plaatsen in het licht van God.

Het centrale sacrament is de eucharistie, beeld van Jezus' leven van breken en delen en zo gemeenschap scheppen. Jezus is beeld van God in en door dit leven. Christenen zijn geroepen deze God te verkondigen en dat doen zij door in navolging van Jezus te breken en te delen en zo gemeenschap te scheppen. Niet de eis dat

allochtonen integreren brengt ons verder, maar het aangaan van een verbinding met hen waardoor zij en wij deel worden van de samenleving die wij zeggen te willen.

De eucharistie heet vanouds een offer: we bieden wat we hebben aan God aan. Dat doen we ook als we onze tijd, ons geld en onze talenten inzetten voor het koninkrijk van God. Het is echter God die dit offer aanneemt en ons zichzelf teruggeeft, in de blijvende aanwezigheid van Jezus bij ons in de eucharistie, maar ook als altijd hernieuwd begin van een wereld die verlost is van het kwade. We kunnen en hoeven het niet te maken.

Nieuw beginnen

Jezus is als beeld van God ook bijzonder aanwezig in de doop: teken van nieuw begin. Christen worden betekent je leven op het spel zetten voor een toekomst die begonnen is en nog definitief en volledig moet doorbreken. Kunnen christenen dit sacrament authentiek vieren als ze niet steeds opnieuw zoeken naar plaatsen waar en mensen waarin dit begin aanwezig is, en daarin investeren? Ieder kind dat naar school gaat, is het begin van een nieuwe

toekomst die ook jouw en mijn toekomst is. Het is een act van geloof in God en in zijn koninkrijk om te investeren in onderwijs aan kinderen voor wie dit niet vanzelfsprekend is.

Christelijk gezien is nieuw beginnen steeds weer mogelijk. De biecht, het sacrament van de zondevergeving maakt duidelijk dat Jezus als beeld van God aanwezig is als mensen een kans krijgen het oude achter zich te laten en een nieuw begin te maken. Opvang en ondersteuning van mensen die door hun eigen schuld in de problemen geraakt zijn, is in onze samenleving op dit moment niet erg populair, maar is een belangrijke uitdrukking van geloof in de God die christenen met Jezus Vader noemen.

Verbondenheid

Het sacrament van de zieken maakt duidelijk dat niemand wordt opgegeven. God die toekomst schept is ook nabij aan degenen die menselijkerwijs niets meer aan een betere samenleving bij te dragen hebben. Hulp die niets oplost, maar verbondenheid uitdrukt en voorkomt dat mensen ten onder gaan, is christelijk gesproken van groot belang.

Jezus is als beeld van God bijzonder aanwezig waar mensen zich met elkaar verbinden en voor elkaar zorgen als voor hun eigen lichaam, zoals de apostel Paulus gehuwden voorhoudt (Efeziërs 5, 28). Als sacrament verkondigt het huwelijk dat menselijke verbondenheid en onvoorwaardelijke, op elkaars heil betrokken liefde goddelijk is. Als de kerk zich inzet voor gemeenschap, dan bewijst zij niet alleen de samenleving een dienst, maar verkondigt God.

En Jezus is als beeld van God bijzonder aanwezig in het leiderschap. In de wijding worden bisschoppen, priesters en diakens aangesteld tot leiders van hun medegelovigen. Niet om de baas over hen te spelen, maar om te verkondigen en voor te leven dat mensen geroepen zijn om met elkaar verbonden te zijn en gericht te zijn op Gods komende bevrijding.

Midden in de samenleving laten horen dat het niet onverschillig is waar deze samenleving heen gaat en een aanstekelijk visioen verwoorden: het is niet omdat de kerk dit momenteel zo gebrekkig doet dat het onbelangrijk zou zijn.

Erik Borgman is directeur van het interdisciplinaire Heyendaal Instituut (Radboud Universiteit Nijmegen).

VOORBEELDEN

VOEDSEL UITDELEN

Met een navormselgroep op bezoek bij de Zusters van Moeder Teresa

George Brink

In de Vormselvoorbereiding in onze parochies proberen wij de vormelingen altijd te laten ervaren hoe Gods Geest mensen kan inspireren tot daden van naastenliefde en solidariteit ten opzichte van mensen die het moeilijk hebben.

Deze lijn zetten we voort in onze navormselgroep. Deze groep heeft jarenlang onder de naam 'Paushouse' gedraaid in de parochies van Roelofarendsveen. We brachten bijvoorbeeld een bezoek aan de zusters Augustinessen van 'Meisjesstad' in Utrecht, die veel doen voor de opvang van alleenstaande moeders met hun kinderen, en hielden een avond waar twee mensen die hun land moesten ontvluchten, hun verhaal deden.

Zo gingen we in mei 2004 met tien jongeren op bezoek bij de Zusters van Moeder Teresa in Amsterdam. Daar gingen we kijken en helpen bij de maaltijden die deze zusters elke dag organiseren voor mensen die dakloos zijn of om andere redenen niet goed zelf voor hun eten kunnen zorgen. Toen we rond half drie aankwamen stonden er voor de deur al mensen te wachten tot ze naar binnen mochten. We werden verwelkomd door een jongeman die als vrijwilliger bij de zusters werkt. Hij vertelde ons dat er maar vijf zusters wonen, die elke dag eten inzamelen en klaarmaken voor zo'n 150 tot 200 mensen. Om kwart voor drie ging de deur open en stroomden de mensen naar binnen. Er werd een enorme pan binnengebracht met maaltijdsoep, een pan met zo'n 600 frikadellen en zes emmers met broodjes.

Voordat de maaltijd begon werd eerst het rozenkransgebed gebeden, wat voor de jongeren een hele openbaring was, omdat ze het eigenlijk nauwelijks kenden. De Zusters van Moeder Teresa verbinden een intens beleefd geloof en een vrome spiritualiteit met een grote daadwerkelijke inzet voor mensen 'in de marge'. Het eten en het geld dat ze bij hun werk nodig hebben krijgen ze uit giften, want zelf bezitten ze weinig tot niets. Ze leven hierbij helemaal vanuit vertrouwen op God, die wel zal zorgen voor hen en voor hun werk.

Na het bidden schepten de zusters de borden vol, die onze jongeren mochten uitdelen aan de mensen, die aan lange tafels zaten.

Best spannend, met al die mensen van verschillend slag, die dikwijls ook niet op hun mondje gevallen waren. Het viel op dat de hele gang van zaken goed georganiseerd en gestructureerd was. Op een bepaald moment dreigde er een heftige ruzie te ontstaan tussen twee mensen, maar die werd gelukkig door een vaste vrijwilliger op een heel vaardige manier gesust. Nadat de maaltijd was afgelopen werd er opgeruimd, en toen de mensen vertrokken waren, werd er een tweede groep binnengelaten, die op dezelfde manier een maaltijd kreeg voorgeschoteld.

Na de maaltijd hielpen de jongeren bij de grote afwas en het dweilen van de vloer. Daarna hadden we een gesprek met één van de zusters, een gesprek dat in het Engels verliep, omdat de zuster van de Filippijnen kwam. Ik tolkte waar nodig. De andere zusters kwamen uit India, Afrika en Duitsland. De congregate heeft namelijk het beleid de zusters zoveel mogelijk in verschillende landen te laten werken, buiten hun land van herkomst, om zo de onderlinge verbondenheid van alle landen en alle volken zichtbaar te maken. Na dit gesprek vertrokken we. Het was voor de jongeren een intense en indrukwekkende middag, vooral omdat de zusters ons niet enkel hadden verteld over hun werk, maar ons daarbij ook daadwerkelijk hadden ingeschakeld.

George Brink is pastor-diaken in de parochiefederatie De Doortocht in Alkemade/Jacobswoude.

(Voor dit verslag heb ik dankbaar geput uit een stukje in het parochieblad van Tom Huigsloot, één van de deelnemers.)

DiaconAction

Jongeren organiseren in hun directe omgeving een kortdurende, diaconale activiteit en/ of voeren het uit. Dat is de bedoeling van 'DiaconAction'. Elk jaar wordt één weekend vastgesteld waarin het project zich afspeelt. In 2005 was dat 4, 5 en 6 november. In het bisdom Haarlem deden 350 jongeren mee. Ze gingen aan het werk voor mensen in hun eigen omgeving. Enkele voorbeelden: een groep uit Wormer ging shoppen met bejaarden. De leiding van een bejaardenhuis had mensen uitgezocht die bijna nooit buiten komen. De bejaarden stelden het gebaar van de jongeren dan ook zeer op prijs. In Haarlem-Noord verzorgde een groep tieners een muzikaal programma voor ongeveer 50 bewoners van een verzorgingshuis. Een meer structurele 'conAction' werd gemaakt in IJmond met bewoners van het gehandicaptenhuis 'De Harteheem'. Jongeren uit verschillende parochies stelden zichzelf de vraag: wat kunnen jongeren betekenen voor de gehandicapten en omgekeerd? Met deze gedachte werd er samen met de bewoners pannenkoeken gebakken en gegeten, en een film bekeken over het huis en de bewoners.

Meer informatie: www.diaconaction.nl

DIACONIE IN LITURGISCHE VIERINGEN

Wim Tobé

In Eerste Communievieringen in Breda-Zuid-Oost

- De eerste communicanten kochten allemaal 'zelf' een doosje met lego; de lego werd op een later tijdstip met (een deel van) de groep naar de kinderafdeling van een ziekenhuis gebracht.
- Kinderen kochten allemaal enkele visjes voor een aquarium, dat nadien naar een instelling voor vluchtelingen werd gebracht.
- De kinderen verzamelden geld; de ouders gebruikten dit om oude autopeds op te knappen. Tijdens de viering brachten enkele kinderen deze naar voren toe, ze werden aan kinderen van een asielzoekerscentrum geschonken.
- De kinderen kochten plantjes (van te voren geselecteerd), die nadien naar een instelling van gehandicapten in de wijk werden gebracht..

In al deze vieringen werden de gaven bij de offergang aangedragen en in ontvangst genomen door de pastor. Deze voorbeelden kunnen in aangepaste vorm ook in een Vormselviering gebruikt worden.

In een Vormselviering

Vormelingen boden de bisschop in groepjes een belofte aan, die zij gingen uitvoeren of al uitgevoerd hadden ten dienste van medemens en de schepping: sneeuwruimen bij ouderen voor de deur, het schoonmaken van een terrein of plantsoen in de wijk, een aantal keren ergens oppassen. Ze deden dit zonder vergoeding of gaven het verdiende geld samen aan een goed doel.

Bij een ambtsjubileum

- Geen ander cadeau gewenst dan een werkgroep Missie & Ontwikkeling. En die kwam er.
- Een geldbedrag werd evenredig verdeeld over een diaconaal project in Tsjechië, een nieuwe geluidsinstallatie in de eigen parochie en deelname aan een internationaal zangfestival voor de persoon in kwestie.

Bij de aanstelling/presentatie van een diaken

Naast de formele benoemingsbrief en overhandiging van de Bijbel als teken van verkondiger, werd hem ook een spade overhandigd als teken om (niet alleen als verkondiger in kerkelijk verband maar

ook) ten dienste van iedereen de handen uit de mouwen te steken en de boel op de schop te gooien om er iets moois van te maken.

Bij de chrismamis (op de vooravond van Witte Donderdag) in het bisdom Breda

Iedere parochiegemeenschap wordt geacht een stoffelijke bijdrage te geven, die bestemd wordt voor diaconale projecten in het dekenaat waar de viering wordt gehouden. Dat kan gaan om schoonmaakmiddelen, strippenkaarten, telefoonkaarten, fruit, houdbare voedingsmiddelen, handdoeken, zeep enzovoort.

Van te voren wordt dit goed aangegeven; een delegatie van ieder dekenaat biedt de bisschop deze gaven aan bij de offerande.

Bij gezinsvieringen

De kinderen worden uitgenodigd om een stukje fruit (peer, appel, noten, banaan, vijgen, druiven) mee te nemen; bij het klaarmaken van de tafel worden die verzameld in een mand. Tijdens het communie uitreiken maken enkele volwassenen hier met snelle handen fruitmandjes van, die na de viering door ouders met kinderen worden weggebracht naar adressen die van te voren geselecteerd zijn. Ouders en kinderen bieden zich spontaan aan, nadat bij de mededelingen gezegd is dat men zich kan melden.

Bij gezinsboetevieringen

Tijdens de viering noemen kinderen én ouders waarin zij tekort zijn geschoten (al dan niet uit persoonlijke ervaring). Dat wordt opgeschreven en de papieren worden in het vuur geworpen.

Na de schuldbelijdenis zeggen kinderen én ouders hun goede voornemens; die komen ook op papier en worden als kerstwens opgehangen of in een wensboom of paastak gehangen.

Wim Tobé is diaken van het bisdom Breda, en landelijk voorzitter van het Platform Nederlandse Diakens en van het bestuur van het IDZ (Internationales DiakonatsZentrum) afdeling Nederland/Vlaanderen.

PAASWAKE

John Brohm

In de tijd dat ik in de parochie in Amersfoort werkte ontstond in een gedachtewisseling met het jongerenkoor het idee om de paaswake anders te doen dan anders. De voorbereidingsgroep dook in de liturgische handboeken en ontdekte dat de eerste christenen de hele nacht wakend en biddend door brachten tot aan het ochtendlicht van de paasmorgen.

Parochianen konden vanaf 19.00 uur in de vooravond een of meer uren deelnemen aan de wake rond het kruis. De groep maakte een uur-indeling zoals bij het veertigurengebed van vroeger. Elk uur had hetzelfde kleine ritueel van beginnen en eindigen: We kozen een lied zoals 'Blijf hier en waak met mij' of 'Vernieuw Gij mij O eeuwig Licht', en we plaatsten ieder een waxine lichtje bij het grote ruwhouten kruis in de leegte van het priesterkoor.

De uren werden vergeven aan groepen (misdienaars, leiding van de jongerensoos, koor et cetera) en deze groepen werkten samen aan een voor die paasnacht gekozen thema, bijvoorbeeld 'Wachten op het Licht van de Morgen met allen in onze samenleving die naar opstanding snakken'. Elke groep werd door iemand begeleid.

Zo koos een groepje vrouwen van het koor voor een uur nadenken, zingen, bidden en lezen van teksten rond het thema 'de achterstelling van vrouwen'. De mov-groep zocht contact met enkele Braziliaanse kloosterzusters die te gast waren in hun moederhuis in Amersfoort. Zij vertelden biddend en zingend over hun werk met de mensen daar. Een andere groep uit de parochie

zocht contact met de gevangenispastor in de buurt en verzorgde een uur rond gevangenen en hun hoop en geloof. Een collega-pastor uit een andere parochie vertelde over zijn jaarlijkse reis naar Afrika en wat hij daar aan hoop en geloof tegenkwam bij Afrikaanse vrienden.

De sfeer rond het kruis leek op de sfeer van een Taizé-viering. De misdienaars en acolieten verzorgden het laatste uur en maakten tussen door de ruimte rond het altaar klaar voor de binnenkomst van het Licht.

Het was ook mogelijk om er even uit te lopen: naast de zaal was in stilte iets warmes te drinken en kon je als je dat wilde een brief schrijven voor gevangenen in het kader van Amnesty International of schrijven in het boek van de paasnachtervaringen. Ook stond er een informatiekraampje over het onderwerp van elk uur. Zeven jaar lang heeft deze wake plaatsgevonden, uitgroeiend door oecumenische betrokkenheid van de Raad van Kerken.

De eigenlijke paaswake zoals wij die kennen, het binnenbrengen van het licht, vond in het holst van de nacht plaats, een uur voor zonsopgang. In het eerste morgenlicht liepen kleine groepjes parochianen stilletjes naar huis, begeleid door de geluiden van ontwakende vogels.

John Brohm is staffunctionaris diaconie bij de Diocesane Pastorale Dienstverlening in het Aartsbisdom Utrecht.

GEMEENSCHAPPELIJKE ZIEKENZALVING: 'IN JE KWETSBAARHEID IS GOD JE NABIJ'

Gesprek van Esther van der Panne met pastor Leo Peeters, administrator van de parochiefederatie (in oprichting) 'De Emmausgangers' in Alphen aan den Rijn, daarvoor deken in het dekenaat Het Groene Hart.

Als deken was Leo Peeters betrokken bij drie gemeenschappelijke ziekenzalvingen in de Alphense parochies: twee in een verzorgingshuis en een in een kerk.

De parochies organiseerden in 2005 een diaconaal jaar rond de Zeven Werken van Barmhartigheid. In de herfst stond 'de zieken bezoeken' centraal. Zo werd de Ziekenzondag gevierd in alle parochies, waren er thema-avonden (over ziekenbezoek en omgaan

met psychiatrische problemen) en de gemeenschappelijke ziekenzalvingen stonden ook in dit kader.

‘In totaal deden meer dan 100 mensen mee’, vertelt Peeters. ‘Meest ouderen. Zij ervaren dat het leven brozer wordt, merken dat ze beperkter worden in hun mogelijkheden. Vroeger was het sacrament van de zieken direct gekoppeld aan doodgaan. Nu is het ook een markeringsmoment tijdens het onderweg zijn. Je hoeft er niet doodziek voor te zijn.

Het begeleidt mensen in ziekte en ouderdom en zegt: in je kwetsbaarheid is God je nabij.’

Zorg van de gemeenschap

‘Het belangrijke van zo’n gemeenschappelijke ziekenzalving is, dat je laat merken: geloven kun je niet in je eentje, we hebben elkaar nodig. De verbondenheid met en van de geloofsgemeenschap krijgt meer accent. Een sacrament is niet alleen een individueel en ook niet alleen een familie-gebeuren.

De opdracht van de gemeenschap wordt ook sterker: het gaat over de zorg van God voor de zieke, maar God kan alleen werken via de handen van mensen. Het gaat dus meteen ook om de zorg van de gemeenschap voor de zieken.

Toen we de ziekenzalving in een van de parochiekerken vierden, kwam dat ook tot uitdrukking doordat mensen uit de ziekenbezoekgroep van de parochie meededen aan de handoplegging. En verder was de hele parochie betrokken bij de viering: het koor zong, er was koffiedrinken na afloop, mensen kregen een roos aangeboden.’

Het leven heiligen

Ziekenzorg

Wie zieken mijdt ontloopt zichzelf, want vroeg of laat raakt iedereen gekwetst.

Niemand brengt alles eindeloos op, maar samen zorgen hoeft geen grenzen te kennen.

‘Ik ben jaren ziekenhuispastor geweest en heb toen vaak de ziekenzalving in familiekring toegediend. Ook al waren de kinderen van een zieke vervreemd van de kerk, ze wilden er bijna altijd bij zijn.

Het is een sacrament als mensen ervaren dat God aanwezig is. Het heiligt het leven van de zieke of stervende, maakt het heel, en draagt zo bij aan de kwaliteit van leven. Dat betekent ook dat je je situatie aanvaardt, dat je je ziekte of je naderende dood een plaats geeft in je leven. Je moet vrede krijgen met jezelf, met de mensen om je heen en met God. In die volgorde.

En je zegt bij de ziekenzalving ook: Deze gezalfde gaat ons ter harte. En iedereen laat dat op zijn of haar manier blijken. Daarom vond ik het ook altijd belangrijk dat iedereen meedeed aan de handoplegging.’

ZINGEN EN VIEREN IN JE EIGEN KERKJE

Jan van der Zandt

Woonwagengewoners, Sinti en Roma besteden veel tijd en aandacht aan de eerste communie. Het is een belangrijke gebeurtenis. De voorbereidingen vinden tegenwoordig steeds vaker vanuit de parochies plaats, al of niet in samenwerking met de katholieke scholen. Woonwagen-, Sinti en Roma-kinderen worden uitgenodigd daaraan mee te doen. Als die, om welke reden dan ook, niet kunnen deelnemen, zoeken ouders soms zelf een kerk(je) waar zij met hun kinderen terecht kunnen. Dan volgen een eigen voorbereiding en een eigen viering.

Apart

Feesten hoort bij het leven, en zeker in dat van woonwagengewoners, Sinti en Roma. Aan een eerste communie mag gewoon niet voorbij worden gegaan. Alles wordt uit de kast gehaald om er een groots festijn van te maken: in de kerk of kapel, op de locatie of in een afgehuurde zaal. Op kleding (vooral voor de meisjes in bruidsstijl), vervoer van en naar de kerk, en eten en drinken worden nauwelijks kosten bespaard.

Natuurlijk moet het zo zijn dat ook woonwagen, Sinti- en Roma-kinderen met hun leeftijdgenootjes gezamenlijk de eerste communie vieren, maar soms kan het niet anders. In de zomervakantie is er in de plaatselijke parochiekerk in Stein geen gelegenheid voor de eerste communie van Moenzego de Gelder, dus wordt er midden op het woonwagencentrum een openluchtkerkje ingericht. Wim Brouns, parochiaan en ex-onderwijzer van de Sinti-kinderen in Stein en omgeving, werkt mee aan de voorbereiding van de viering. Kinderen en familieleden zijn op de dag zelf extra mooi gekleed. Neefjes en nichtjes zijn allen in het wit, zo ook de feesteling zelf. De pater die benaderd is voor de dienst komt helemaal uit 's-Hertogenbosch.

Kaarsen

Het thema van de dienst is 'De zon schijnt voor iedereen' en precies op het moment van aanvang, drie uur in de middag, begint het zachtjes te regenen. Toch wil niemand de viering verplaatsen naar de ernaast gelegen feesttent. De communicant begint met een lied. Een kinderkoortje zingt in de eigen taal, het Romanes. Na lezingen uit de bijbel worden er gebedjes uitgesproken. Zeven

**Moenzego de Gelder opent zelf de dienst met een lied.
Naast hem staat pater Jan van der Zandt m.s.c.**

stuks. Gelijktijdig hiermee dienen er kaarsen te worden ontstoken, maar het is nat en winderig. Geen probleem. Een stevige, brede jongeman stapt naar voren, beschermt elk vlammetje met zijn grote handen en lichaam, en houdt het brandend. Want een gebed zonder kaarsjes kan nu eenmaal niet.

Feest

De communicant zelf is allerminst verlegen in deze viering. Zonder te haperen spreek hij het onze vader uit en iedereen doet mee. Het moment van de communie-ontvangst wordt eerbiedig en aandachtig gevolgd. Daarna mag er gefeest worden. Eten en drinken zijn volop aanwezig en natuurlijk ontbreekt de zigeunermuziek niet. Dit is een dag die iedereen nog lang zal bijblijven.

Jan van der Zandt m.s.c. is landelijk woonwagenpastor, Emmaplein 19-21, 5211 VZ 's-Hertogenbosch, tel. 073-6921399

INTERVIEW

'SACRAMENTEN BINDEN MIJ AAN CHRISTUS EN ZIJN LIEFDE VOOR GOD EN MEDEMENS'

Gesprek van Hub Crijns met Kardinaal Adrianus Simonis, aartsbisschop van Utrecht

Kardinaal Adrianus Simonis start zijn reflectie op de sacramenten bij de rooms-katholieke catechismus. Daarin staat dat het sacrament een werkdadig teken is, waardoor de genade wordt aangegeleid en gegeven. Dat is een basisformule die ook nu nog goed valide is. Dan moet je gaan invullen: wat doen sacramenten, welke genade duiden ze aan en geven ze? Sacramenten binden mij aan de persoon van Christus, brengen mij in contact met de persoon van Christus. In de sacramenten geeft en bindt de Heer zich aan ons om een bepaald aspect van ons leven te heiligen. Er zijn zeven sacramenten.

Het doopsel heiligt mij, lijft mij in, bindt mij aan de persoon van Christus.

Het vormsel geeft mij de heilige Geest op bijzondere wijze om getuige van Christus te zijn.

Als christen heb ik de opdracht volmaakt te zijn, maar ik ben zondig, ga in de fout en ik ontvang bij de biecht vergeving om me weer op de been te helpen en op het rechte pad te brengen.

In het huwelijk worden man en vrouw in de liefde van Christus gezonden om in wederzijdse trouw Zijn trouwe liefde uit te beelden en te verwerklijken.

In het priesterschap bindt de Heer zich aan mensen en geeft Hij zijn geest om in de kracht daarvan op een bijzondere wijze vertegenwoordiger te zijn van Christus als hoofd en herder van de kerk.

Bij de ziekenzalving ontvang ik als christen de kracht om ziekte, lijden, en sterven te doorstaan op de wijze van Christus.

De eucharistie voedt mijn binding met Christus.

Verbinding sacramenten met diaconie

Het menselijk bestaan is wezenlijk gesproken pro-existentie. Dat betekent een zijn tot de Ander en de ander. We zijn geroepen in het bestaan. Dat is een oud-Nederlandse uitdrukking voor het leven krijgen en waarin tegelijkertijd tot uitdrukking komt dat mijn leven roeping is, waarop mijn antwoord moet komen. Ik kom

voort uit Gods liefde die vanaf aller eeuwigheid mij heeft gewild. Het antwoord is dan wederliefde, tot God en tot de naaste. Als de Heer zich in de sacramenten op speciale wijze steeds in verschillende sectoren van mijn leven aan mij geeft en aan mij bindt, dan is dat uiteindelijk altijd om mij in de mogelijkheid te stellen Hem na te volgen.

Er zijn twee constanten in het leven van Jezus. De openheid tot de Vader en gerichtheid op de wil van de Vader en zijn openheid tot medemensen in hun materiële en geestelijke noden. Het leven van Jezus is uiteindelijk gericht op het openstellen van het eeuwigheids-perspectief van de mensen. Jezus is in zijn leven en houding ten opzichte van de mensen niet anders weer te geven dan als gevende opofferende liefde. Die liefde is te vertalen in dienstbaarheid aan de noden van mensen. Daar rusten de sacramenten mij in zeven sectoren toe met als kernsacrament de eucharistie.

Eucharistie en diaconie

Eucharistie is voor mij niet alleen wat de Synode gezegd heeft, niet alleen wat Paus Johannes Paulus II in de encycliciek over eucharistie geschreven heeft, maar ook een sacrament dat door Christus zelf is ingesteld. Eucharistie is primair offer of zoals Kardinaal Alfrink in een artikel geschreven heeft: 'Eucharistie is offer in de gestalte van de maaltijd'. De woorden 'Dit is mijn lichaam dat voor u gegeven wordt als altijd durende teken van mijn verbond' zijn in de kern zelfgave, offergave. Wat moet ik voor anderen zijn in dienstbaarheid? Mezelf gevend tot het offer van mijn leven aan toe. Eucharistie is de bron, voedingsbron voor mijn liefde. Eigenlijk moet dit dagelijkse voeding zijn. We doen nu lacherig over de dagelijkse eucharistie in het verleden. Maar als je eucharistie beleeft als voedingsbron voor het er zijn voor anderen overdag, dan kun je er niet meer buiten. De voedingsbron bij uitstek voor dienstbare liefde. Ik kan dat niet allemaal uit mezelf alleen. Want ik ben en blijf egoïstisch en heb daarin iedere keer voeding van de Heer nodig, die zichzelf geeft.

Eucharistie is breken en delen. De Heer breekt en deelt zichzelf, en dat eenmalige offer wordt in de eucharistie bestendigd. Eucharistie is voor God van eeuwigdurende waarde en komt vanuit Gods eeuwigheid - in God is geen tijd, geen verleden, heden, toekomst - altijd weer in ons midden. Daarom kan ik zeggen: de Heer breekt en deelt zichzelf, opdat ik, wij, in zijn kracht onszelf delen en breken voor anderen. Het is niet zomaar breken en delen, alsof de Heer er niet bij is. Hij breekt en deelt zich opdat ik mijzelf in zijn kracht leer breken en delen voor anderen.

WAT MOETEN WE DOEN?

De mensen vroegen hem [Johannes de Doper]: 'Wat moeten we dan doen?' Hij antwoordde: 'Wie twee stel onderkieren heeft, moet delen met wie er geen heeft, en wie eten heeft moet hetzelfde doen.'

(Lucas 3, 10 en 11)

Ze drinken op hun kersverse vriendschap.

'Als jij vijf televisies had, zou je mij er dan een geven?'

'Natuurlijk.'

'Als jij vijf auto's had, zou je mij er dan een geven?'

'Natuurlijk.'

'Als jij vijf hemden had, zou je mij er dan een geven?'

Hij schudt zijn hoofd.

'Waarom niet?'

'Ik heb vijf hemden.'

Peter Bamm

Wij zijn leeg en tegelijkertijd volgepakt met overbodige spullen en andere ballast. Er bestaat een relatie tussen de vele dingen die wij bezitten en consumeren, en de leegte van ons bestaan.

Armer worden en met telkens minder geweld toekunnen, dat is de omkeer naar de volheid van het leven.

De rijkdom van de mens ligt in zijn verbindingen met anderen, in zijn er-zijn voor anderen.

De volheid van het leven wordt niet minder als we die met elkaar delen, maar groeit.

Dorothee Sölle

Persoon en rol diaken

De diaken heeft vanaf het begin altijd een rol gespeeld in de eucharistie en dat komt voort uit deze oergedachte. Als je een bron van dienstbaarheid wil hebben en een uitleg daarover, dan moet je bij de eucharistie zijn. De priester is ook diaken en blijft dat. De diakenwijding is het eerste sacrament, dat door de priesterwijding niet opgeheven wordt, maar verinnigd. Daarom is het spreken over priesters en diakens eigenlijk lastig, want priesters zijn ook diakens. De diaken bij uitstek is de bisschop. Als ik nadenk over mij zelf als aartsdiaken van het bisdom, dan denk ik aan de Hande-

lingen der Apostelen, hoofdstuk 6. Onder de Grieken zijn veel noden. Ze worden achtergesteld en de apostelen komen dan tot de keuze van zeven diakens die ze de handen opleggen. Wat staat er nu in de tekst: 'Het is niet goed dat wij ons met al die dingen bezighouden. Onze dienstbaarheid ligt op een ander vlak'. Ik beleef als aartsdiaken mijn dienstbaarheid vooral in de verkondiging en in het bidden. Ik kan niet alles tegelijk. Verkondiging en bidden is ook dienen. Met het moment waarop ik dit zeg, heb ik tegelijkertijd een probleem rond de invulling van het diakenambt. Je kunt zeggen: de diaken staat op scharniermomenten tussen kerk en wereld, tussen geloof en leven. Waarin ligt zijn dienstbaarheid? Wij hebben er in het aartsbisdom voor gekozen om aan te sluiten bij de taak voor de eerste zeven diakens richting concrete noden: nood lenigen op sociaal maatschappelijk vlak. Maar er zijn ook diakens, die zich dienstbaar maken door oude eenzame mensen te bezoeken, dat is ook in dienstbaarheid een nood aanpakken. Een concrete invulling van het diakenambt blijft lastig. Je kan het verichten van catechese ook zien als een sociale nood. Diakenen zijn een aanvulling bij de taak van de bisschop, maar de invulling blijft voor mij problematisch. Er zijn sociaal maatschappelijke noden, en ook andere. Terugkomend op mijn taak als aartsdiaken: mijn diaconale taak is alle moeite die ik ondervind om te verkondigen en te bidden. Ik preek twee tot drie keer per week en het kost moeite om die preken te maken. Dat is hard werken. Bidden is niet alleen vreugde, maar ook plicht, ook werken. Ik bid dagelijks mijn brevier, ik vier dagelijks eucharistie, ik bid de rozenkrans. Het is dan bepaald niet zo, dat ik telkens zeg: ha fijn, weer bidden. Het is een heilige plicht die je op je neemt, en in die zin een dienstbaar werk. Het is een officie, een *opus dei*, een werk ter ere van God en voor het heil van de wereld. Als het gaat om sociaal maatschappelijke noden, dan verwijst ik naar het werk van de diakens en van de christengelovigen, die tot dienstbaarheid verplicht is.

Hub Crijns is senior beleidsmedewerker van de Bisschopreferent voor Kerk en Samenleving en Diaconie, alsmede directeur landelijk bureau DISK, Luijbenstraat 17, 5211 BR 's-Hertogenbosch, e-mail: hcrijns@disk-arbeidspastoraat.nl

NIEUWS

1 Mei Conferentie 'Wij gaan voor de milleniumdoelen - jij ook?'

Op 1 mei a.s. organiseert het Platform Economische Gerechtigheid van de Commissie Justitia et Pax Nederland in de Hogeschool Utrecht een conferentie over de Milleniumdoelen. De algemene inleiding in de ochtend zal worden verzorgd door Evelien Herfkens, medewerkster van de Verenigde Naties, internationaal coördinator van de campagne Milleniumdoelstellingen, ex-minister van Ontwikkelingssamenwerking. In de middag zijn negen workshops, in een daarvan zal Mgr. A. van Luyn acte de presence geven.

Voor nadere informatie over de Milleniumdoelen, plaats en programma van de conferentie en mogelijkheden van deelname kunt u contact opnemen met Joke Kats, e-mail: joke.kats@vc.fnv.nl, tel. 020 – 5816529.

Website Kenniscentrum voor Religie en Ontwikkeling

Sinds kort heeft het Kenniscentrum voor Religie en Ontwikkeling een eigen website: www.religion-and-development.nl. Hier vindt de bezoeker uitgebreide informatie over de werkzaamheden, een agenda, de religieuze samenstelling in vele landen, etc.

Cordaid, de Islamitische Universiteit Rotterdam, het Institute of Social Studies en Oikos zijn de oprichters van dit kenniscentrum. Het initiatief komt voort uit de ervaring dat religie een factor van betekenis is voor duurzame ontwikkeling, internationale samenwerking en integratie. Tegelijkertijd hebben de vier organisaties de indruk dat juist in landen als Nederland de antenne ontbreekt om religie op waarde te schatten. Het centrum verbindt praktijkervaringen met multidisciplinaire en multireligieuze reflectie. De uitkomsten komen ten goede van ontwikkelingsorganisaties, migrantenorganisaties, media en levensbeschouwelijke & maatschappelijke organisaties.

Om te leven met zovelen

Om te leven met zovelen,
mens voor mens en land voor land,
is uw woord aan ons gegeven
en uw Geest weeft het verband.
leer ons uit onszelf te treden,
haal ons uit die eenmanstent,
om te gaan met vaste schreden
naar wie nog geen leven kent.

Dat wij niet verloren raken
in de binnenlandse strijd,
opgetast met eigen zaken,
voor zo veel zo weinig tijd.
Dat wij niet onszelf begraven,
niet vergaan in eigenbaat,
maar verrijzen bij het leven,
tot vernieuwing weer in staat.

Gij die weigert aan te nemen
dat uw liefde zal vergaan,
Gij die leeft van hoop op mensen,
dat zij ooit elkaar verstaan:
blijf hier leven in ons midden,
stuw ons naar elkander toe;
blijf in armen om ons bidden
en word ons gebed niet moe.

Jan van Opbergen

*(te zingen op de melodie van 'Wat de toekomst brengen moge',
Gezang 293 uit het Liedboek voor de Kerken)*